Лещенко Роман Миколайович

асистент кафедри фінансового права
юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Офшорні компанії: поняття та організаційно-правові форми

Постановка проблеми. В умовах проведення в Україні податкової реформи, спрямованої на виведення країни з економічної кризи і зміцнення за нею статусу фінансово незалежної держави, вагоме значення має дослідження питання сутності офшорних компаній. Свідомо негативна позиція органів державної влади до цього правового явища, неврегульованість на законодавчому рівні, правова неграмотність суб'єктів господарювання, а також використання офшорних компаній з метою відмивання доходів, одержаних незаконним шляхом, дає підстави стверджувати, що цьому багатогранному явищу приділяється незаслужено мало уваги як з боку вчених, так і законодавця. Все це дозволяє говорити про своєчасність постановки теми даної статті та про її актуальність.

Стан дослідження. Окремі питання проблематики офшорних компаній, виходячи з різнобічності цього явища і можливості віднесення його до різних галузей права, зокрема податкового, адміністративного, міжнародного досліджували у своїх працях вітчизняні вчені О.К. Бозуленко, А.М. Поддерьогін, В.П.Жушман.Серед зарубіжних вчених, які висвітлюють різні аспекти діяльності офшорних компаній є Т. Беннет, Д. Гриффітс, Дж. Пеппер.

Водночас, важливість дослідження офшорних компаній саме в з фінансово-правової точки зору обумовлює потребу у нових дослідженнях окремих аспектів функціонування офшорної компанії.

Відтак, **метою** цієї статті є дослідження питання визначення поняття офшорної компанії, виокремлення окремих аспектів фінансової діяльності таких компаній в залежності від організаційно-правової форми.

Виклад основного матеріалу. Створення офшорних юрисдикцій, зумовлено гострою конкуренцією в світовій економіці між країнами стосовно залучення інвестицій та капіталів.Саме офшорні юрисдикціїспрямовані на захист капіталу, мінімізації податкових зобов'язань. Такі юрисдикції протягом останнього десятиліття набрали значної популярності. Багато підприємств, засновниками яких є нерезиденти по відношенню до офшорних юрисдикцій, використовують такі юрисдикції, з метою проведення фінансових, зокрема страхових, банківських операцій в іноземній валюті.

© Лещенко Р.М..

Разом з цим, обслуговуванню підлягають саме нерезиденти та їх діяльність, що проводиться поза межами країни.

На думку О. Бозуленко офшорні зони (або податкові гавані) є специфічним інструментом стимулювання інвестиційної діяльності і збільшення надходжень до бюджетів територій, економічний ефект якого ґрунтується на явищі зростання державних доходів завдяки розширенню податкової бази (використанню її особливого виду доходів, отриманих лише від здійснення зовнішньоекономічної діяльності) та мінімізації величини податкового навантаження. Доходи від офшорного бізнесу в податкових гаванях складають до половини обсягу державних бюджетів [1,с. 51].

На сьогодні, механізми офшорних юрисдикцій створюють для підприємців сприятливий податковий, валютно-фінансовий режими здійснення господарської діяльності, що також пов’язане із високим рівнем комерційної та банківської таємниці.Наявність таких особливостей вплинуло на посилену увагу з боку міжнародного співтовариства, яке здійснює боротьбу проти незаконних фінансових операцій та операцій з відмиванням грошей.

Функціонування офшорних юрисдикцій пов’язане зі створенням офшорних компаній на їх території.На сьогоднішній день, поняття «офшорна компанія» не знайшла свого міжнародного, правового або комерційного визначення.

Проте, особлива увага визначенню поняття та особливостей функціонування офшорних компаній приділена такими науковцями та теоретиками як Бозуленко О.К., Поддерьогіним А.М., Жушман В.П., Аксьоновим Д. тощо.Так, на думку А. Поддерьогіна офшорні компанії – це іноземні компанії, зареєстровані в офшорних центрах країн, які надають їм особливі пільги [2]. Проте досліджуючи всі особливості існування офшорних компаній, дане визначення не відкриває всієї сутності таких особливих суб’єктів міжнародних правовідносин.

На мою думку в широкому сенсі під офшорною компанією сьогодні в першу чергу слід розглядати як будь-яку форму ведення бізнесу, яка користується особливостями ведення своєї діяльності, та якій притаманний офшорний статус.

Так, офшорна компанія є компанією, що має місце реєстрації в офшорній зоні, на території, де міжнародному бізнесу надаються пільги ведення господарської діяльності, що проводиться поза межами території країни у вигляді низького рівня оподаткування (в деяких випадках його відсутність), послабленість валютного та фінансового контролю.

Попри наявність всіх пільг, головною особливістю, що відрізняє компанію з офшорним статусом від звичайної є місце ведення своєї господарської діяльності. Так, офшорна компанія має право здійснювати свою господарську діяльність

виключно поза межами країни своєї реєстрації, надаючи послуги особам-нерезидентам. Зокрема, таку вимогу висувають самі країни, де діють офшорні зони. Проте, така вимога має своє пояснення. Країна, яка дає право на реєстрацію на її території офшорної компанії, через наявність вищезгаданих пільг для ведення бізнесу, не може забезпечити однакових умов його ведення на рівні з компаніями, що є резидентами цієї країни, які не мають офшорного статусу.

Головною метою існування офшорних компаній є створення легального механізму зниження податкового тягаря та забезпечення належного рівня міжнародного податкового планування під час ведення господарської діяльності, управління фінансами, розміщення валюти на рахунках в іноземних банках, захисту активів.

На мою думку, до ключових критеріїв створення офшорних компаній можна віднести:

- законність існування офшорної компанії;
- реєстрація компанії згідно з місцевим законодавством;
- спрощення процедури реєстрації;
- нерезидентність для країни, в якій реєструється;
- ведення господарської діяльності за межами країни реєстрації;
- нерівність офшорної компанії з місцевими компаніями – резидентами країни, що полягає у сплаті щорічного корпоративного збору або податку в країні реєстрації, що є значно меншим від сплати податків на рівні з місцевими компаніями країни;
- спрощена процедура управління компанією, що полягає, зокрема у можливості мати номінальних власників або номінальних директорів;
- надання високих гарантій щодо конфіденційності реальних власників або директорів офшорних компаній;
- сприятливий клімат ведення бізнесу за допомогою низького контролю з боку країни-реєстрації у фінансових, валютних, банківських та інших сферах.

Окрім зацікавленості самих суб’єктів у створенні офшорних компаній, вигоду можуть мати навіть місцеві компанії під час взаємодії з офшорними компаніями шляхом законного зменшення свого податкового навантаження.

З огляду на сприятливі в багатьох країнах умовах ведення офшорноїдіяльності, між офшорними центрами існує свого роду конкуренція. Це пов’язано із зацікавленістю країн у створенні вигідного для себе податкового режиму пов’язаного зі створенням та спрощенням шляхів мінімізації податків. Не зважаючи на те, що на сьогодні в світі існує близько 37 офшорних центрів,кожен з них намагається створити комфортне бізнес середовище, яке суттєво буде відрізнятись від

господарської діяльності інших офшорних компаній. Всі такі критерії впливають на міжнародний попит залучення капіталів.

Питання діяльності та використання українських офшорних компаній на сьогодні є актуальним.Як відомо, перша українська офшорна компанія була зареєстрована в 1991 році, коли швейцарська компанія RiggsWalmetGroup оголосила про свій вихід на український ринок з пропозицією про організацію компаній.На думку Ю. Волкової розвиток співробітництва з офшорними зонами для України посідає значне місце, з кожним роком зростають обсяги офшорних операцій. Наші підприємці та олігархічна верхівка прекрасно розуміє усі наведені вище переваги, які надаються учасникам [3, с.44].

Водночас, варто зазначити, що поняття «офшорна компанія» так і досі не знайшло свого визначення в українському законодавстві.

Відповідно до Податкового кодексу України під терміном «нерезиденти» розуміється іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України.А під терміном «нерезиденти, що мають офшорний статус» розуміються нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, за винятком нерезидентів, розташованих на території офшорних зон, які надали платнику податку виписку із правоустановчих документів, легалізовану відповідною консульською установою України, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р «Про перелік офшорних зон», офшорними зонами вважаються країни з британських залежних територій, з країн Центральної Америки, з країн Карибського регіону, з Тихоокеанського регіону, з країн Південної Азії.Проте в зазначених нормах правових актів залишається прогалина у визначенні поняття, яке сьогодні вкрай необхідне для українського законодавства, а саме поняття «офшорна компанія».

З огляду на це, на мою думку, до Податкового кодексу України варто внести зміни в частині визначення поняття «офшорна компанія» наступного змісту:«Офшорна компанія – це компанія, що користується пільгами у сфері оподаткування та особливостями державного нагляду відповідно до законодавства країни, де діє офшорна юрисдикція, зареєстрована на території офшорної юрисдикції, здійснює свою господарську діяльність поза межами такої офшорної юрисдикції, та володільцем корпоративних прав якої є нерезидент».

На думку А. Черепа існує комплекс факторів, які стимулюють розвиток офшорного бізнесу в Україні: тягар податкового навантаження і неефективність

фіскальної політики, несприятливий інвестиційний клімат і потужні мотиви до експорту капіталу за кордон тощо [4, с. 23].

За загальним правилом офшорні компанії за своїм статусом не відрізняються від інших юридичних осіб: вони реєструється у встановленому законодавством порядку, мають організаційно-правову форму, визначену структуру управління, рахунки в банках та інші ознаки.При цьому, враховуючи особливі ознаки офшорних компаній, останні, як правило, не мають керівного офісу в країні реєстрації, юридична адреса надається місцевими фірмами.

Головною ознакою, що може на перший погляд виокремити офшорну компанію, є організаційно-правовий статус такої компанії, який спрямований на максимальне зменшення податкового «тягаря». Незважаючи на такий статус, офшорні компанії є повноправними суб'єктами правових відносин, які реалізують свою правоздатність на рівні з іншими юридичними особами.

Враховуючи високу конкуренцію між офшорними компаніями та особливості офшорних юрисдикцій, офшорні компанії можна поділити за різними ознаками.

На сьогоднішній день багатьма науковцями досліджені різні типології, які використовуються офшорними компаніями. Розглядаючи весь широкий спектр діяльності офшорних компаній сьогодні можна виокремити більш розгорнуту типологію офшорних компаній, яка включає в себе ознаки організаційно-правової форми офшорної компанії.

Зокрема, за ознакою назви або організаційного типу, офшорні компанії можна поділити на:

- LimitedLiabilityCompany чи LimitedLiabilityPartnership (Society a ResponsibilityLimite) - компанія з обмеженою відповідальністю, яка не має права випускати свої акції для всіх бажаючих їх придбати. Зазвичай, прибуток таких компаній розподіляється серед партнерів пропорційно їх вкладенням, які підлягають оподаткуванню в країні їх мешкання;

- Limitedpartnership - змішане або командитне товариство, в якому повну відповідальність за боргами несуть не всі учасники компанії, а тільки окремі особи;

- LimitedDurationCompany - компанія з обмеженим строком існування;

- SociedadAnonimaв - акціонерне товариство.

Залежно від організаційно-правових форм юридичних осіб офшорні компанії можна поділити на:

- офшорні компанії закритого типу у вигляді товариств з обмеженою відповідальністю.Коло власників таких компаній зазвичай обмежене, а корпоративні відчужуються в першу чергу іншим учасникам товариства;

- офшорні компанії відкритого типу – акціонерних товариств, власниками та акціонерами яких може бути необмежене коло осіб;

- офшорні компанії з необмеженою відповідальністю.

Останнім часом мета використання офшорних компаній дещо змінилася. Зараз офшор є доволі ефективним інструментом стабілізації виплат, регулювання цін експортно-імпортних контрактів, самофінансування, продажу авторських прав, передачі обладнання в лізинг, найму персоналу, поставок давальницької сировини, купівлі нерухомості за кордоном» [2].

Висновки. Таким чином,головною метою існування офшорних компаній є створення легального механізму зниження податкового тягаря та міжнародного податкового планування під час ведення господарської діяльності, управління фінансами, розміщення валюти на рахунках банків, захисту активів, структурування міжнародного бізнесу, що знаходяться за межами України. Проаналізувавшисутність та форми офшорних компаній, варто зазначити, що офшорні компанії відіграють значнуроль у веденні підприємницької діяльності на територіях країн, які мають офшорні зони. Кожна держава зі свого боку зацікавлена в створенні офшорних юрисдикцій, які ведуть свою діяльність законно та які забезпечують країні стабільний притік капіталів і гармонійний розвиток економіки. Разом з цим, враховуючи наявність колосального масштабу тіньового сектора економікив нашій державі, який забезпечується в тому числі за рахунок виведення капіталу з країни за допомогою офшорних компаній, сьогодні вкрай необхідно законодавче врегулювання даного правового явища з метою захисту інтересів держави та громадянського суспільства.

Використані джерела:

1. Бозуленко О. К. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі // Економіст - 2010 - №1 - с. 51-53.

2. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Ред. С.В. Мочерний. - К., 2000; Поддерьогін А.М. Фінансовий менеджмент. - К., 2001.

3. Волкова Ю.О. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу//Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. - №1 - с. 43-46.

4. Череп А. В. Особливості розвитку офшорного бізнесу в Україні // Економіка та держава. - 2006. - №6. - С.21-30.

5. Міжнародне приватне право // Навчальний посібник за загальною редакцією професора В. М. Гайворонського, професора В. П. Жушмана // Київ. Юрінком Інтер. - 2007.

© Лещенко Р.М..

6. Хейфец Б.А. Роль офшоров в глобальной экономике / Мировая экономика и международные отношения 2008. - № 11. - С. 69-76.

Статтяприсвячена дослідженню питання визначення поняття офшорної компанії, виокремлення окремих аспектів фінансової діяльності таких компаній в залежності від організаційно-правової форми.

***Ключові слова**: офшорна компанія, види офшорних компаній, організаційно-правова форма, оподаткування.*

Статья посвящена исследованию вопроса определения понятия офшорной компании, выделение отдельных аспектов финансовой деятельности таких компаний в зависимости от организационно-правовой формы.

***Ключевые слова**: офшорная компания, виды офшорных компаний, организационно-правовая форма, налогообложение.*

The article is devoted to researching of the matter, connected with definition the category of offshore company, singling out certain aspects of the financial activities of companies, conditionally on the legal form.

***Key words**: offshore company, types of offshore company, legal form of the company, taxation.*

© Лещенко Р.М..